

CHAPTER-XII

विमानयानं रचयाम

2 MARK QUESTIONS

1. कोष्ठकान्तर्गतेषु शब्देषु तृतीया-विभक्तिं योजयित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत -
(कोष्ठक में दिए गए शब्दों में तृतीया विभक्ति लगाकर रिक्त-स्थानों को पूरा कीजिए-)

यथा - नभः चन्द्रेण शोभते। (चन्द्र)

(क) सा जलेन मुखं प्रक्षालयति। (विमल)

(ख) राघवःविहरति। (विमानयान)

(ग) कण्ठः शोभते। (मौक्तिकहार)

(घ) नभः प्रकाशते। (सूर्य)

(ङ) पर्वतशिखरम् आकर्षकं दृश्यते। (अम्बुदमाला)

उत्तराणि :

(क) विमलेन

(ख) विमानयानेन

(ग) मौक्तिक-हारेण

(घ) सूर्येण

(ङ) अम्बुदमालया।

2. भिन्नवर्गस्य पदं चिनुत - (भिन्न वर्ग का पद चुनिए-)

यथा - सूर्यः, चन्द्रः, अम्बुदः, शुक्रः। अम्बुदः

(क) पत्राणि, पुष्पाणि, फलानि, मित्राणि।

(ख) जलचरः, खेचरः, भूचरः, निशाचरः।

(ग) गावः, सिंहाः, कच्छपाः, गजाः।

(घ) मयूराः, चटकाः, शुकाः, मण्डूकाः।

(ङ) पुस्तकालयः, श्यामपट्टः, प्राचार्यः, सौचिकः।

(च) लेखनी, पुस्तिका, अध्यापिका, अजा।

उत्तराणि :

(क) मित्राणि

(ख) निशाचरः

(ग) कच्छपाः

(घ) मण्डूकाः

(ङ) सौचिकः

(च) अजा।

3. विलोमपदानि योजयत -

(विलोम पदों को जोड़िए-)

- उन्नतः - पृथिव्याम्
- गगने - असुन्दरः
- सुन्दरः - अवनतः
- चित्वा - शोकः
- दुःखी - विकीर्य
- हर्षः - सुखी

उत्तरम् :

- उन्नतः - अवनतः
- गगने - पृथिव्याम्
- सुन्दरः - असुन्दरः
- चित्वा - विकीर्य
- दुःखी - सुखी
- हर्षः - शोकः

4. पर्याय-पदानि योजयत -
(पर्याय पदों को जोड़िए-)

- गगने - जलदः
- विमले - निशाकरः
- चन्द्रः - आकाशे
- सूर्यः - निर्मले
- अम्बुदः - दिवाकरः

उत्तरम् :

- गगने - आकाशे
- विमले - निर्मले
- चन्द्रः - निशाकरः
- सूर्यः - दिवाकरः
- अम्बुदः - जलदः

5 MARK QUESTIONS

1. प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत

(प्रश्नों के उत्तर लिखिए-)

(क) के वायुयानं रचयन्ति?

(कौन वायुयान बनाते हैं?)

उत्तरम् :

राघवः, माधवः, सीता, ललिता च वायुयानं रचयन्ति।

(राघव, माधव, सीता और ललिता वायुयान बनाते हैं।)

(ख) वायुयानं कीदृशं वृक्षं कीदृशं भवनं च क्रान्त्वा उपरि गच्छति?

(वायुयान किस प्रकार के वृक्ष और किस प्रकार के भवन को पार करके ऊपर जाता है?)

उत्तरम् :

वायुयानं उन्नतवृक्षं तुङ्गं भवनं च क्रान्त्वा उपरि गच्छति।

(वायुयान ऊँचे वृक्ष और ऊँचे भवन को पार करके ऊपर जाता है।)

(ग) वयं कीदृशं सोपानं रचयाम?

(हम किस प्रकार की सीढ़ी बनाएँ?)

उत्तरम् :

वयं हिमवन्तं सोपानं रचयाम।

(हम बर्फ की सीढ़ी को बनाएँ।)

(घ) वयं कस्मिन् लोके प्रविशाम?

(हम किस लोक में प्रवेश करें?)

उत्तरम् :

वयं चन्द्रिलोकं प्रविशाम।

(हम चन्द्रलोक में प्रवेश करें।)

(ङ) आकाशे काः चित्वा मौक्तिकहारं रचयाम?

(हम आकाश में क्या चुनकर मोतियों का हार बनाएँ?)

उत्तरम् :

वयं आकाशे विविधाः सुन्दरताराः चित्वा मौक्तिकहारं रचयाम।

(हम आकाश में विविध सुन्दर तारे चुनकर मोतियों का हार बनाएँ।)

(च) केषां गृहेषु हर्षं जनयाम?

(हम किनके घरों में खुशी उत्पन्न करें?)

उत्तरम् :

वयं दुःखित-पीडित-कृषिकजनानां गृहेषु हर्षं जनयाम।

(हम दुःखी व पीडित किसानों के घरों में खुशी उत्पन्न करें।)

2. समुचितैः पदैः रिक्तस्थानानि पूरयत।

(समुचित पदों से रिक्त-स्थान पूर्ण कीजिए।)

उत्तरम् :

विभक्तिः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	भानुः	भानू	भानवः
द्वितीया	गुरुम्	गुरू	गुरून्
तृतीया	पशुना	पशुभ्याम्	पशुभिः
चतुर्थी	साधवे	साधुभ्याम्	साधुभ्यः
पञ्चमी	वटोः	वटुभ्याम्	वटुभ्यः
षष्ठी	विभोः	विभवोः	विभूनाम्
सप्तमी	शिशौ	शिश्वोः	शिशुषु
सम्बोधनम्	हे विष्णो!	हे विष्णू!	हे विष्णवः!

RBSE Solutions.in

3. अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि प्रदत्तविकल्पेभ्यः चित्वा लिखत -

(i) विमानयानं रचयाम' इति पाठस्य क्रमः कः?

(अ) सप्तमः

(ब) अष्टमः

(स) त्रयोदशः

(द) दशमः

उत्तरम् :

(स) त्रयोदशः

(ii) वयम् वायुविहारं कुत्र करवाम?

(अ) गगने

(ब) भूमौ

(स) उपवने

(द) पर्वते

उत्तरम् :

(अ) गगने

(ii) वयम् उन्नतवृक्षं क्रान्त्वा कुत्र याम?

(अ) पातालम्

(ब) आकाशम्

(स) वनम्

(द) हिमालयम्

उत्तरम् :

(ब) आकाशम्

(iv) वयम् कम् सोपानं कृत्वा चन्दिरलोकं प्रविशाम?

(अ) भवनम्

(ब) वृक्षम्

(स) पर्वतम्

(द) हिमवन्तम्

उत्तरम् :

(द) हिमवन्तम्

(v) वयं विविधाः सुन्दरताराः चित्वा किं रचयाम?

(अ) मौक्तिकहारम्

(ब) विमानयानम्

(स) भवनम्

(द) वस्वम्

उत्तरम् :

(अ) मौक्तिकहारम्

(vi) अम्बुदमालाम्-इत्यत्र 'अम्बुदः' पदस्य कोऽर्थः?

(अ) गगनम्

(ब) मेघः

(स) कमलम्

(द) मौक्तिकम्

उत्तरम् :

(ब) मेघः